Elinvoima- ja hyvinvointilautakunta Päätöspäivämäärä 17.11.2026

Lahden kaupunki, Elinvoima- ja hyvinvointilautakunta, 17.11.2026

Valtuustoaloite: IPS-työhönvalmennusmallin käyttöönotto Lahden kaupungin työllisyyspalveluissa

3465/00.01.01.03/2026

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

yksikön päällikkö Marja-Liisa Väisänen, p. 044 483 0126

kehityspäällikkö Maijastina Setälä, p. 044 482 6747

Päätös

Esittelijä

elinvoimajohtaja Laavi Elina

Päätösehdotus

Elinvoima- ja hyvinvointilautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosassa esitetyn.

Perusteluosa

Sosialidemokraattinen valtuustoryhmä jätti 8.6.2026 seuraavan valtuustoaloitteen: ”Sosialidemokraattinen valtuustoryhmä esittää, että Lahden kaupunki ryhtyy toimenpiteisiin IPS-työhönvalmennusmallin (Individual Placement and Support) käyttöönoton valmistelemiseksi ja pilotoimiseksi osana kaupungin työllisyyspalveluja.

Lahden työllisyystilanne on pitkään ollut vaikea. Työttömyysaste on korkea, pitkäaikaistyöttömien osuus merkittävä ja nuorisotyöttömyys huolestuttavalla tasolla. Työttömyys aiheuttaa kaupungille huomattavia kustannuksia ja heikentää

kaupungin elinvoimaa sekä asukkaiden hyvinvointia. Tilanne haastaa suoraan Lahden kaupunkistrategian tavoitteet sosiaalisesta ja taloudellisesta kestävyydestä.

Nykyiset työllisyyspalvelut eivät riittävästi tue kaikkein vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä. Erityisesti pitkäaikaistyöttömät ja mielenterveyden haasteita kokevat henkilöt jäävät usein palvelupoluille, jotka eivät johda avoimille työmarkkinoille.

IPS-työhönvalmennus on kansainvälisesti tutkittu ja vaikuttavaksi todettu malli, jossa työllistyminen asetetaan ensisijaiseksi tavoitteeksi. Mallissa työnhaku aloitetaan nopeasti, tuki on yksilöllistä ja pitkäkestoista, ja työhönvalmentaja tekee tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden, kuten työnantajien sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa. Malli on käytössä useilla alueilla Suomessa, ja sen on todettu parantavan työllistymistä verrattuna perinteisiin palveluihin.

IPS-malli vastaa suoraan niihin haasteisiin, joita Lahden työllisyystilanteessa on tunnistettu. Se tarjoaa kaupungille keinon vahvistaa työllisyyspalvelujen vaikuttavuutta sekä tukea erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien asukkaiden pääsyä avoimille työmarkkinoille.

Edellä olevan perusteella esitämme, että Lahden kaupunki:
• selvittää IPS-työhönvalmennusmallin käyttöönoton mahdollisuudet osana kaupungin työllisyyspalveluja,
• käynnistää 1–2 vuoden pilotin, jossa IPS-mallia toteutetaan kaupungin työllisyyspalveluissa,
• varmistaa pilotille riittävät resurssit ja mallin toteuttamisen laatukriteerien mukaisesti,
• rakentaa pilotin yhteyteen toimivat yhteistyökäytännöt sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa, sekä
• seuraa ja arvioi pilotin vaikuttavuutta ja valmistelee sen pohjalta mallin laajentamisen.

Lsätietoa: IPS-työhönvalmennus & pitkäaikaistyöttömät; case Helsinki https://tyottomat.fi/wp-content/uploads/2025/09/Syyskoulutus-2025-THL.pdf ”

Työllisyyspalvelujen vastaus valtuustoaloitteeseen

Työllisyyspalvelut on samaa mieltä sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän esittämästä tilannekuvasta. Lahden työllisyystilanne on haastava, työttömyysaste sekä pitkäaikaistyöttömien määrä korkealla ja nuorisotyöttömyyden tilanne erittäin huolestuttava. Aloitteen perusteluissa todetaan, että nykyiset työllisyyspalvelut eivät riittävästi tue kaikkein vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä. Tilanne on haastava erityisesti siitä näkökulmasta, että hallitus on esittänyt sosiaalihuoltolain muuttamista ja pitkään käytössä olleen kuntouttavan työtoiminnan lakkauttamista, mikä väistämättä haastaa nykyistä palvelukenttää uudistumaan.

IPS-työhönvalmennusmallin perusajatuksena on löytää asiakkaalle ensin työpaikka ja rakentaa siihen valmennus ja tuki rinnalle. Suomessa sosiaali- ja terveysministeriö sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ovat pyrkineet edistämään mallin käyttöönottoa ja laajenemista Suomessa. Päijät-Hämeen hyvinvointialueella ei kuntoutustutkimusyksikön mukaan ole käytössä IPS-perusteista valmennusta.

Kuntoutussäätiön IPS-selvityksen (26.3.2018) mukaan Euroopassa toteutetuissa satunnaistetuissa tutkimuksissa IPS-palveluun osallistuneista työllistyi avoimille työmarkkinoille 37 prosenttia, kun tavanomaisia palveluja saaneista työllistyi 20 prosenttia. Selvityksessä todetaan, että paikallinen työmarkkinatilanne vaikuttaa merkittävästi saavutettaviin tuloksiin, vaikka IPS-palvelua saaneet työllistyvätkin systemaattisesti verrokkiryhmiä useammin. Euroopassa saavutetut tulokset ovat olleet heikompia kuin Yhdysvalloissa juuri työmarkkinoiden ja palvelujärjestelmien erojen vuoksi.

Kuntoutussäätiön arvioinnin mukaan kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien asiakkaiden eteneminen tapahtuu useimmiten asteittain, eikä

suorana siirtymänä avoimille työmarkkinoille. Arvioinnissa todetaan, että osallistujien eteneminen näkyi ennen kaikkea kiinnittymisenä työelämää, kuntoutumista ja työkyvyn selvittämistä tukeviin palveluihin. Työllistymis- ja koulutustavoitteet jäivät selvästi asetetuista määrällisistä tavoitteista huolimatta saavuttamatta. IPS-mallin vaikuttavuutta tulisi täydentää työpajatoiminnalla, työkyvyn tuella ja vaiheittaisilla palvelupoluilla.

IPS-selvityksessä todetaan, että laadukkaasti toteutettu IPS-malli perustuu työhönvalmennuksen, kuntoutuksen ja hoidon integraatioon. Keskeinen menestystekijä on viikoittainen yhteistyö terveydenhuollon, kuntoutuksen ja työllistymistä tukevien palvelujen välillä. Selvityksessä todetaan, että puutteellinen palveluintegraatio on ollut yksi yleisimmistä syistä mallin heikompaan vaikuttavuuteen Euroopassa. IPS-selvityksen mukaan laadukas toteutus edellyttää yhtä työhönvalmentajaa kohden enintään noin 20 asiakasta. Norjan kokemusten mukaan optimaalinen määrä on 10–15 asiakasta. Selvityksessä todetaan myös, että asiakasmäärien kasvaessa tulokset heikkenevät merkittävästi. Norjan kokemusten perusteella IPS-mallin käyttöönottoon on osoitettu erillinen valtionrahoitus työhönvalmentajien palkkaamiseen ja jatkuvaan laadunhallintaan. Ruotsissa puolestaan koulutus- ja käyttöönottoresurssit on nähty merkittävänä onnistumisen edellytyksenä.

Kuntoutussäätiön arvioinnissa havaittiin kohderyhmän tarvitsevan pitkäjänteistä, yksilöllistä ja kokonaisvaltaista tukea, jossa yhdistyvät arjenhallinta, työelämävalmiuksien kehittäminen, työkyvyn vahvistaminen ja verkostoyhteistyö. Lisäksi todetaan, että eteneminen tapahtuu usein kuntouttavan työtoiminnan, työkokeilujen tai muiden välivaiheiden kautta.

Työvoimapalvelujen siirryttyä kuntien järjestämisvastuulle 2025 vuoden alusta on myös Lahden työllisyyspalvelut lähtenyt uudistamaan perinteisiä TE-palveluja innovatiivisemmiksi ja vaikuttavimmiksi. Työllisyyspalvelujen

palvelusuunnitelmassa 2026 on linjattu monialaisen työn kehittämisen pääpainoksi tänä vuonna monialaisen yhteistyön tiivistäminen Kelan ja hyvinvointialueen kanssa toimivien työkyvyn arvioinnin, aktivoinnin, kuntoutuksen, TYM-työn, nuorten matalan kynnyksen palvelujen sekä muiden yhteisten palvelumallien osalta takaamaan selkeät asiakaspolut ja toimivat palvelut. Tänä vuonna onkin käynnistetty niin Ohjaamo-toiminnan kehittäminen kuin Mehiläisen-pilotti työkyvyn tarpeiden selvittämiseksi ja vaikuttavan prosessin luomiseksi. Lisäksi Lahden työllisyysalue on tiivistänyt yhteistyötä Hyvinvointialueen sekä Päijät-Hämeen työllisyysalueen kanssa pitkäaikaistyöttömien työ- ja toimintakyvyn tuen alueellisten rakenteellisten ratkaisujen muodostumiseksi. Työttömien työ- ja toimintakyvyn tuen johtamis- ja yhteistyörakenteen kehittämishankkeeseen on haettu THL:sta HVA-vetoisesti terveyden edistämisen määrärahaa.

Elinvoiman palvelualueella päättyy lokakuussa 2026 osatyökykyisten työnhakijoiden jäljellä olevan työkyvyn tunnistamisen ja työttömyyden katkaisemiseen tähdännyt hanke TOTTA!, jonka tuloksia viedään parhaillaan rakenteisiin työllisyyspalveluissa vahvassa hyvinvointialueyhteistyössä. TOTTA!-hanke on ollut valtakunnallisesti suurin EU-rahoitettu yhden toteuttajan osatyökykyhanke, jossa lähtökohtana on ollut jokaisen työttömän oikeus työhön ja työllistymisedellytystensä realistiseen tarkasteluun ajantasaisen terveyteen ja toimintakykyyn rakentuvan tiedon valossa. Olemme tämän hankkeen myötä Lahden työllisyyspalveluissa valtakunnallisesti verraten edelläkävijänä ja etupainotteisesti jo kuntakokeiluaikana tarttuneet osatyökykyisten työllistymisen haasteiden kokonaisvaltaiseen edistämiseen ammatillisesta kuntoutuksesta ja työhönvalmennuksen tutkitusta perinteestä nostetuin käytäntein.

Hankkeessa on luotu uudenlainen työttömien työkyvyn kartoitusmalli, ja yhdistetty tästä kartoituksesta saadut tiedot työnhakija-asiakkaan oikea-aikaiseen jatkopolun laadintaan, joka pitää sisällään valmennuksellisen tuen jatkoa varten. Hankkeen tulokset ja kehitetyt menetelmät ovat herättäneet kiinnostusta mm. KELA:ssa,

THL:lla ja TTL:lla. Lisäksi Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kuntoutustutkimusyksikkö on jo ottanut hankkeen kehittämän ICF-luokitteluun perustuvan fyysisen toimintakyvyn arviointilomakkeen käyttöön.

Hankkeessa on kehitetty työkyvyn haasteiden tunnistamiseen monipuolisia toimintamalleja ja digitaalisia arviointityökaluja. Mallissa työnhakijan työkykyä arvioidaan jo työnhaun alkuvaiheessa sote-koulutetun työkykykoordinaattorin tai hänen menetelmän käyttöön perehdyttämänsä asiakkaan muun oman työntekijän toimesta sekä mm. asiakkaan työkyvyn itsearvioinnin avulla. Mikäli henkilö arvioi työkykynsä alentuneeksi, hänelle tarjotaan tarkempi toimintakyvyn arviointikysely. Arviointien avulla voidaan tunnistaa työkyvyn riskitekijöitä jo ennen ensimmäistä tapaamista työllisyyspalveluissa.

Kehitetyssä arviointityökalujen käyttöä voidaan tehostaa myös tekoälyavusteisella analytiikalla, joka tukee riskimarkkereiden tunnistamista arviointikyselyiden vastauksista. Tavoitteena on nopeuttaa työkyvyn haasteiden tunnistamista, kohdentaa asiakkaat tarkoituksenmukaisiin palveluihin nykyistä varhaisemmassa vaiheessa sekä tukea työllisyyspalvelujen asiantuntijoiden työtä. Samalla voidaan vähentää tilanteita, joissa asiakkaan palvelu- ja etuuspolku pitkittyy työkykyyn liittyvien asioiden viivästyneen tunnistamisen vuoksi. Varhainen tunnistaminen mahdollistaa nopeamman siirtymisen tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin ja tukee positiivisten siirtymien toteutumista asiakkaan palvelupolulla. Työkyvyn itsearvioinnin, toimintakyvyn arviointien ja tunnistettujen riskimarkkereiden avulla työllisyyspalveluissa voidaan muodostaa ajantasainen kokonaiskuva työkyvyn tuen tarpeiden määrästä, kohdentumisesta ja kehityksestä. Tietoa voidaan hyödyntää palvelujen suunnittelussa, resurssien kohdentamisessa sekä työttömän työkyvyn haasteiden ennaltaehkäisyssä.

TOTTA –hankkeen kehittämää mallia on juurrutettu nyt Lahden työllisyyspalveluissa kaupungin Ympäristöpajalla. Palvelu on tarkoitettu työttömille

työnhakijoille, joiden työkyvyssä on työllistymistä rajoittavia tai estäviä haasteita. Palvelun aikana asiakkaan toimintaa seurataan ja havainnoidaan aidoissa työtehtävissä ja havainnot toiminnasta kootaan hankkeen aikana kehitettyjä ICF-viitekehykseen perustuvia lomakkeita apuna käyttäen graafiseksi ja kirjalliseksi yhteenvedoksi. Yhteenveto on asiakirja, jota voidaan käyttää liitteenä erilaisia etuisuuksia tai kuntoutusta haettaessa, ja se toimii myös ohjaavana materiaalina työllisyyspalveluissa asiakkaan ammatillista jatkopolkua suunniteltaessa. Hankkeen pilottiasiakkaat ovat olleet työkokeilujaksolla Lahden kaupungin Ympäristöpajalla, avoimilla työmarkkinoilla ja Hyvinvointialueen toimipisteessä. Pilottiasiakkuudet ovat osoittaneet, että kyseiselle palvelulle on tarvetta, ja yhteenvedosta on ollut merkittävää hyötyä jatkopolun suunnittelussa.

TTK-mittarin tuottama yhdenmukainen ja vertailukelpoinen tieto asiakkaiden työ- ja toimintakyvystä mahdollistaa työkyvyn muutosten seurannan, palvelujen tuloksellisuuden arvioinnin sekä eri toimintaympäristöissä toteutettujen arviointien vertailun. Tietoa voidaan hyödyntää sekä yksittäisen asiakkaan palvelusuunnittelussa että työllisyyspalvelujen ja hyvinvointialueen yhteisessä tiedolla johtamisessa.

Työllisyyspalvelun työkykykoordinaattoreilla on tässä yhteistyössä keskeinen rooli asiakkaan tilanteen kokoamisessa, eri toimijoiden välisen tiedonkulun varmistamisessa sekä jatkopolkujen koordinoinnissa. Mittarin sähköinen kehittäminen ja yhtenäiset kirjaamiskäytännöt luovat edellytyksiä myös laajemman asiakastiedon hyödyntämiselle toiminnan vaikuttavuuden seurannassa ja palveluiden kehittämisessä.

Pitkällä aikavälillä TTK-mittari mahdollistaa työkyvyn tuen palveluiden vaikuttavuuden nykyistä systemaattisemman arvioinnin sekä työllisyyspalvelujen ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön vahvistamisen. Tämä edellyttää työkykykoordinaattorien merkityksen tunnistamista TTK-mallin

menestyksekkäässä käyttöönotossa ja heidän resursointinsa varmistamista. Sote-koulutetuilla työkykykoordinaattoreilla tulee olla ICF-luokitteluun perustuvan työttömien työkykykartoituksen ”pääkäyttäjyys” ja he kykenevät perehdyttämään muita työntekijöitä mallin käyttöön.

TOTTA!-hankkeessa kehitettyjen työkalujen ja toimintamallien etuna on, että niitä voidaan hyödyntää sekä työttömyyden alkuvaiheessa että pitkään työttömänä olleiden henkilöiden palveluissa. Työkyvyn riskimarkkereiden varhainen tunnistaminen, työkykykoordinaattorin koordinoiva työote sekä TTK-mittari muodostavat yhdessä kokonaisuuden, joka nopeuttaa asiakkaiden ohjautumista tarkoituksenmukaisiin palveluihin, kuntoutukseen, koulutukseen, työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin tai tarvittavien etuuksien piiriin.

Hankkeen kokemusten perusteella toimintamalli voi tuottaa merkittäviä ja mitattavia säästöjä vähentämällä pitkittyneitä palvelupolkuja, nopeuttamalla oikeisiin palveluihin ja etuuksiin ohjautumista sekä tukemalla työttömien etenemistä kohti työelämää, kuntoutusta tai muuta tarkoituksenmukaista ratkaisua. Hankkeen kokemukset osoittavat myös, että toimintamalli tuottaa todellisia positiivisia siirtymiä asiakkaiden palvelupoluilla, se toimii erityisen hyvin vaativassa kohderyhmässä ja on rakenteeltaan skaalattavissa nykyistä laajempaan käyttöön osana Lahden työllisyyspalvelujen pysyvää toimintaa.

Kehitetyt työkalut muodostavat myös perustan nykyistä vahvemmalle tiedolla johtamiselle. Kun työkyvyn riskimarkkereista, työkyvyn arvioinneista, palvelupoluista, jatkosijoittumisesta, etuuksista ja kuntoutukseen ohjautumisesta syntyvää tietoa kerätään systemaattisesti, voidaan seurata palvelujen vaikuttavuutta, kustannuksia ja asiakastuloksia nykyistä tarkemmin. Samalla saadaan näkyväksi, missä vaiheessa palvelupolkua asiakkaiden eteneminen vaikeutuu ja millaiset palveluratkaisut tuottavat parhaat tulokset. Tämä

mahdollistaa palvelujen entistä paremman kohdentamisen ja resurssien käytön vaikuttavimpiin toimenpiteisiin.

Palvelun jatkuvuuden turvaamiseksi Lahden työllisyyspalveluissa on aloittanut huhtikuussa 2026 työkykykoordinaattori, joka jatkaa TOTTA-hankkeen aikana kehitetyn palvelun toteuttamista. Yhden työkykykoordinaattorin resurssilla toiminnallisen työ- ja toimintakyvyn kuvaus -palvelua on mahdollista toteuttaa hyvin rajalliselle asiakasmäärälle. IPS-mallin osuvia elementtejä olisi mahdollista yhdistää jo käynnissä olevaan toimintaan, mikäli resurssit olisivat riittävät.

Erillisen uuden valmennuksellisen IPS-pilotin sijaan työllisyyspalvelut onkin integroimassa mm. TOTTA-hankkeeseen perustuen pysyvämmän toimintamallin kehittämistä osaksi työkyvyn tuen ja pitkään työttömän olleiden palveluvalikoimaa hankittujen oppien ja vaikuttavuuden näkökulmasta. Samaan aikaan työllisyyspalvelut tiivistävät yhteistyötä Hyvinvointialueen kanssa vaikuttavampien ja sujuvampien yhteisten rakenteiden ja käytäntöjen rakentamiseksi.

Työllisyyspalvelun näkemyksen mukaan asiakkaiden palvelutarpeet ovat usein moninaisia, minkä vuoksi valmennuspalveluihin tulee sisällyttää IPS-mallia laajemmin asiakkaan osaamisen vahvistamiseen, työ- ja toimintakyvyn tukemiseen sekä työmarkkinavalmiuksien kehittämiseen liittyviä elementtejä. Kaikilla asiakkailla ei ole valmiuksia siirtyä välittömästi avoimille työmarkkinoille, vaan osa asiakkaista tarvitsee vaiheittaista etenemistä esimerkiksi työpajatoiminnan, työkokeilujen tai yrityksissä tapahtuvan työssäoppimisen kautta.

Työllisyyspalvelut arvioi, että Lahden alueen työllisyystilanne asettaisi haasteita IPS-mallin toteuttamiselle. IPS-mallin keskeinen lähtökohta on avoimien työpaikkojen saatavuus ja nopea sijoittuminen työelämään. Työpaikkojen rajallinen määrä heikentää käytännössä IPS-mallin vaikuttavuutta, mikä korostaa tarvetta hyödyntää myös muita työllistymistä tukevia palveluja ja välivaiheita.

Työllisyyspalvelut katsoo, että IPS-mallin keskeisiä vahvuuksia, kuten yksilöllistä palveluohjausta, tiivistä työnantajayhteistyötä, nopeaa työnhaun käynnistämistä sekä pitkäkestoista tukea, kannattaa hyödyntää osana Lahden kaupungin omaa, alueellisiin tarpeisiin ja asiakkaiden palvelutarpeisiin sovitettua työkykyselvittelyn elementtejä sisältävää valmennusmallia. Tällä tavoin voidaan yhdistää IPS-mallin vaikuttavat käytännöt ja Lahden kaupungin toimintaympäristön erityispiirteet mahdollisimman tuloksellisella tavalla.

Työllisyyspalvelut pitää aloitteen tavoitteita kannatettavina ja huomioi ne palveluiden jatkokehittämisessä, mutta ei esitä IPS-työhönvalmennusmallin käyttöönottoa sellaisenaan osaksi kaupungin työllisyyspalvelujen toimintaa. Sen sijaan tavoitteena on kehittää Lahden tarpeisiin soveltuva valmennuskokonaisuus, joka hyödyntää IPS-mallin parhaita käytäntöjä osana laajempaa palveluvalikoimaa.

Työllisyyspalvelut arvioi, että IPS-mallin laatukriteerien mukainen erillinen pilotointi edellyttäisi nykyisten henkilöstö- ja toimintaresurssien lisäksi merkittävän määrän lisäresursseja. Vuoden 2027 talousarvioon ei ole tällä hetkellä varattu erillistä määrärahaa IPS-mallin mukaisen uuden pilotin toteuttamiseen. Tämän vuoksi työllisyyspalvelut pitää tarkoituksenmukaisempana kehittää IPS-mallin keskeisiä elementtejä osana jo käynnissä olevaa työkyvyn tuen ja monialaisen palveluyhteistyön kehittämistä ja tähän toimintaan mahdollisten lisämäärärahojen osoittamista.

Työpajatoiminta voi toimia tärkeänä tukena IPS-mallin tavoitteiden saavuttamisessa erityisesti niiden asiakkaiden kohdalla, joiden työelämävalmiudet, osaaminen tai työ- ja toimintakyky edellyttävät vahvistamista ennen siirtymistä avoimille työmarkkinoille. Työpajaympäristö tarjoaa mahdollisuuden harjoitella työelämän pelisääntöjä, vahvistaa ammattitaitoa, kehittää työkykyä ja kasvattaa valmiuksia työllistyä pysyviin työsuhteisiin.

Lahden työllisyystilanteessa on tarkoituksenmukaista hyödyntää työpajatoimintaa osana palvelukokonaisuutta erityisesti silloin, kun avoimia työpaikkoja ei ole välittömästi tarjolla tai asiakkaan tilanne edellyttää vaiheittaista etenemistä kohti työelämää. Työpajatoiminta voi myös toimia alustana työnantajayhteistyölle, osaamisen tunnistamiselle ja yrityksissä tapahtuvaan työssäoppimiseen valmistautumiselle. Lisäksi kaupungin pajatoiminnot tarjoavat matalan kynnyksen alustan aidoissa työtehtävissä tapahtuvan työkykykartoituksen toteuttamiselle.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Lautakunta: Kh

Kh: kv

Kv: -